

Дата: 28.03.2022

Урок 27

Тема: ОСНОВНІ ПРАВИЛА ВИМОВИ ГОЛОСНИХ ЗВУКІВ. ОСНОВНІ ПРАВИЛА ВИМОВИ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ

Мета (формування компетентностей): предметні: знання про орфоепію та орфоепічні норми; уміння і навички правильної вимови голосних та приголосних звуків; уміння використовувати орфоепічний словник; орфографічні навички; ключові: уміння читати логічне мислення, уміння зіставляти, порівнювати, робити висновки; комунікативні: уміння працювати в колективі; інформаційні: навички аналізу наукового тексту; загальнокультурні: свідоме ставлення до культури мовлення.

Матеріали до уроку:

Орфографічна хвилинка

- Запишіть слова, знімаючи риску, поясніть орфограми.

На/в почіпки, на/пам'ять, по/київськи, ні/на/гріш, в/три/дорога, з/ранку, в/нагороду, на/ніщо, по/іншому, де/не/будь, за/видна, в/затишку, як/не/як, в/заперті, на/весні, в/низу, до/вподоби, ін/коли, в/цілому, хто/зна/звідки, у/восьме, до/діла, що/найкраще.

Робота з підручником

- Прочитайте параграф «Правила вимови голосних та приголосних звуків».
- Прочитайте текст.

Орфоепічні норми — це загальноприйняті правила літературної вимови. Систему норм літературної вимови вивчає орфоепія. Українська орфоепія включає норми вимови звуків (голосних і приголосних), а також звукосполучень у процесі асиміляції, подвоєння, подовження, спрощення, збігу звуків. Вимова голосних і приголосних звуків характеризується такими особливостями:

□ голосні звуки вимовляються повнозвучно в будь-якій позиції (*наголошеній чи ненаголошеній*) (*конвенція, інвестор*); звуки [a], [i], [u] передаються завжди чітко і виразно (*аудит, акція*); ненаголошений [o] не наближається до [a], як у російській мові (*конкурент, монополія*), але перед складом з наголошеним [u] наближається до [o^u] (*корупція, запорука*); ненаголошений [e] вимовляється як [e^u], а ненаголошений [i] — як [i^e] (*вексель, дисконт*); звуки [e], [i] в іншомовних словах після голосних можуть йотуватися (*клієнт, егоїст*);

□ приголосні дзвінкі не оглушуються в кінці слів та в середині перед глухими, тільки [g] у словах *нігті, кігті, легко, вогкю* та в похідних від них перед глухими вимовляється як [χ]; глухі приголосні перед дзвінкими передаються дзвінко (*клятьба, просьба*); прийменник і префікс з перед глухими послідовно оглушуються (з *товаром, з попитом*); звук [z] у префіксах *роз-, без-, через-* та прийменниках *без, через* перед глухими залежно від темпу мовлення може вимовлятися дзвінко або оглушено (*розпорядчий, безприбутковий, через транспорт*); губні, шиплячі (неподовжені), задньоязикові і гортанний [g] звучать твердо, лише перед [i] пом'якшено (*біржа, мільйон, шість, банкір, архів*); у деяких питомо українських та іншомовних словах губні, задньоязикові, гортанний

та подовжені шиплячі пом'якшуються перед я, ю (*бюджет, кювет, річчю, бездоріжжя*); перед [e] приголосні вимовляються твердо (*цейтнот, тендер*) (За Н. М. Шармановою).

► Дайте відповіді на запитання.

- Що таке орфоепія?
- Якими особливостями характеризується вимова голосних звуків?
- Назвіть особливості вимови приголосних звуків.

► Прочитайте вголос наведені слова, звертаючи увагу на вимову голосних та приголосних.

Розписав, нігті, кігті, легко, зсунув, весна, боротьба, принісши, книжці, ходжу, пишуться, дивиця, ганок, дзига, кукурудза, вогко, ґрунт, дзвенить, віджену.

Вибіркова робота

► Випишіть слова, у яких є звуки [дж], [дз], [дз']. Правильно вимовте ці слова. Назвіть у кожному з них звуки та букви.

1. Відтоптався джміль на конюшині і медові відспівав жнива (Л. Талалаї). 2. Розквітлої медунки кущик бджолу ліловим цвітом вабить (Л. Камінецький). 3. І тъмяним золотом уже ренети сплії видзвонюють у київських садах (Н. Кащук). 4. Така дзвінка глибінь блакиті, мов розмальована емаль (В. Кобилянський). 5. Лезом точеним біля річки передзвонює осока (Д. Кононенко).

Самостійна робота

► Вставте пропущені букви, поясніть орфограми. Прочитайте слова вголос, дотримуючись орфоепічних норм.

У ложе..ці, кни..ці, Пара..чин..жиру, злі..ши, бе..шапки, мі.. солдатами, ро..жеврітися, зупини..ся, на сте..ці, відчепит..ся, сподіваєм..ся, ..шумом, бе..чинство, ..чищати, Іл..я, мудріст..ю, щаст..я, скрин..я, ї дальн..я, лист..я, безліс..я, ріл..я, мід..ю, скатер..ю, пам'ят..ю, л..ється, постат..ю, повінн..ю, засил..я, молод..ю, молодіст..ю, жовч..ю, у піднебес..і, подвір..я, радіст..ю, стат..я, стат..ей.

Запишіть речення, обравши з дужок правильний варіант.

1. Воскреснемо, бо світить нам (у, в) віки пророцтво Тараса: «Не вмирає душа наша, не вмирає воля». 2. Немає (у, в) Україні кращого неба, ніж небо твоєї малої Батьківщини. 3. А через (у, в)сю Україну, посеред щедротних степів (ї, і) ланів, пливє Дніпро-Славутич — історичний символ ї образ України.

► Запишіть текст фонетичною транскрипцією.

Уже дзвенять і ніжно врунять,

Шумлять березові гаї,

А журавлі летять і струнять,

Пливуть у вишині.

Глибоке небо синє-синє,
В тонкім мереживі гілля.
Хмарки, неначе ластовиння
Чи перламутрова луска.

C. Бен

Правила вимови

- Ненаголошений [e] вимовляється з наближенням до [и], як [e^u].
- Ненаголошений [и] вимовляється з наближенням до [e], як [i^e].
- Ненаголошений [о] перед наступним [у] вимовляється з наближенням до [у], як [o^y].
- Губні звуки [б], [п], [в], [м], [ф] вимовляються твердо.
- Напівпом'якшено губні звуки вимовляються перед [i].
- Усі шиплячі звуки вимовляються твердо. Пом'якшено шиплячі звуки вимовляються перед [i] та при подовженні перед закінченнями *я*, *ю*.
- Дзвінкі приголосні [дж], [дз], [дз'] вимовляються як один звук.
- У закінченнях дієслів звукосполучення *-ться*, *-ися* вимовляються як [ц:a], [с:a].

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.